

U2011/2278/SV
YTTRANDE
2011-09-28

*Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm*

Föreningen Nordens synpunkter på betänkandet *Studiemedel för gränslös kunskap*

(Betänkandet SOU 2011:26 Studiemedel för gränslös kunskap)

Föreningen Norden administrerar projektet Hallå Norden. Föreningen Norden har valt att tillsammans med Hallå Norden, Sverige, ta del av och yttra sig över utredningen med utgångspunkt från de hinder Hallå Norden har stött på inom detta område.

Hallå Norden är Nordiska ministerrådets informationstjänst för invånare som flyttar till ett annat nordiskt land, studerar eller pendlar över de nordiska gränserna.

Hallå Norden har ansvaret för att notera och analysera alla nordiska gränshinder, som människor i Norden stöter på i kontakter med ett annat nordiskt land. Under många år har vi således blivit uppmärksammade på problem nordiska medborgare har i samband med studier/studiemedel.

Sammanfattning

Många av förslagen som läggs fram i utredningen främjar de möjligheter som redan i dag existerar i nordiska sammanhang i ett bredare EES-perspektiv. Det visar att det officiella nordiska samarbetet har varit ytterst relevant och ett steg i rätt riktning. Att utvidga möjligheterna i ett större perspektiv så att samma möjligheter nu finns för svenska studerande oberoende om de vill studera i Sverige eller i ett annat EES-land verkar ändamålsenligt.

Här nedan följer våra synpunkter på de olika förslagen i utredningen. Vi lyfter fram de förhållanden som kan skapa eventuella gränshinder ur ett nordiskt perspektiv. Vi hoppas att de konkreta förslagen och konsekvenserna av dem diskuteras med relevanta institutioner i de andra nordiska länderna, så att inga nya nordiska gränshinder uppstår genom dessa förslag.

Föreningen Nordens och Hallå Nordens förhållning till utredningens förslag:

10.1 Utlandsstudier definieras i lag

Föreningen Norden och Hallå Norden välkomnar en definition av begreppet "utlandsstudier" och att denna definition tydliggörs i lagen.

Man bör emellertid vara uppmärksam på att nordiska medborgare rätt att uppehålla sig i ett annat nordiskt land i upp till sex månader innan de folkbokför sig i landet. Detta kan medföra oklarheter för huruvida den studerande uppfattas som utlandsstuderande i förhållande till den föreslagna definitionen.

10.2 Ett enhetligt studiemedelsbelopp för studier i Sverige och i utlandet

Föreningen Norden och Hallå Norden välkomnar förslaget med ett enhetligt studiemedelsbelopp för studerande, som önskar studera i utlandet. Det är smidigt för såväl den studerande som handläggare att förhålla sig till detta och det kommer att förenkla arbetet med att informera svenska studerande om gällande regler för studier i ett annat nordiskt land.

10.3 Tillägsslån ska utgå även vid studier utomlands

Föreningen Norden och Hallå Norden välkomnar detta förslag. Många nordiska medborgare kommer till Sverige för att arbeta. Efter några års arbete i Sverige kan de nu få möjlighet att studera vidare på någon annan plats i Norden, något som är problematiskt utifrån gällande regler. Denna regeländring kommer att eliminera hinder som i dag begränsar fri rörlighet på grund av nationalitet.

10.4 Merkostnadslån

Föreningen Norden och Hallå Norden välkomnar förslaget om merkostnadslån och de utgifter lånet föreslås täcka vid utlandsvistelse.

10.5 Ett nytt merkostnadslån för utlandsstudier

Eftersom Föreningen Norden och Hallå Norden välkomnar förslaget om ett enhetligt studiemedelsbelopp för alla svenska studerande oberoende av om de studerar i Sverige eller i utlandet, välkomnar vi således också införandet av ett nytt merkostnadslån för utlandsstudier. Att våra nordiska grannländer är dyrare att uppehålla sig i är ett välkänt faktum och att de tidigare förhöjda lånemöjligheterna för studier i de andra nordiska länderna har varit relevanta styrks av de hänvisningar utredaren gör till OECD-rapporter på området. De nordiska ländernas index har legat i linje med de förhöjda utlandslånen till de fyra nordiska länderna.

10.6 Den högre bidragsnivån öppnas upp

Föreningen Norden och Hallå Norden anser att det är positivt att den högre bidragsnivån öppnas upp och ger möjligheter för alla svenska studerande att få tillgång till bidraget oberoende var inom EES-området de önskar studera på gymnasienivå.

10.7 Studiemedel för studier på gymnasial nivå öppnas upp

Föreningen Norden och Hallå Norden välkomnar förslaget om en större öppenhet för att studera på gymnasienivå med svenska studiemedel i länder inom hela EES-samarbetet och att kravet om att utbildningen inte med lika stor fördel kan bedrivas i Sverige tas bort.

Hallå Norden tar varje år emot många förfrågningar från unga svenska studerande som önskar studera en del eller hela gymnasieprogrammet i ett annat nordiskt land. Vi föreställer oss att utvidgningen av denna möjlighet kommer att bli efterfrågad.

10.7.1 Språkstudier

Föreningen Norden och Hallå Norden ser det rimliga i att man i utredningen kommer fram till att ta bort särregleringen för språkstudier.

10.8 Godtagbar standard ska bestämmas av regeringen

Föreningen Norden och Hallå Norden välkomnar förslaget om att standardisera kravet för huruvida en utbildning i ett land utanför Sverige berättigar till studiemedel, så att skillnaden mellan utbildningar i Sverige, i Norden och i övriga världen försvinner.

10.9 Regeringen ska bestämma att en utbildning som inte berättigar till studiemedel i Sverige inte heller ska ge rätt till studiemedel utomlands

Detta förslag anser Föreningen Norden och Hallå Norden rimligt och vi föreställer oss att det inte kommer att skapa några större problem. Dock hoppas vi att de nordiska studiemedelsinstitutionerna koordinerar arbetet i

nordisk regi. Det vore olyckligt om inte svenska medborgare kommer att kunna studera på en nordisk utbildning på samma villkor som det aktuella landets medborgare.

10.10 Formerna för utbetalning av studiemedel för utlandsstudier

Föreningen Norden och Hallå Norden ser positivt på detta förslag och har inga invändningar.

10.11 Felaktiga utbetalningar ska minskas

Föreningen Norden och Hallå Norden ser positivt på att man vill försöka reducera felaktiga utbetalningar till utlandsstuderande som drabbats hårdare av detta än studerande i Sverige.

10.12 Centrala studiestödsnämndens upplysande roll bör förtydligas

Föreningen Norden och Hallå Norden anser att det är ytterst positivt att utredningen önskar att främja CSN:s upplysande roll i förhållande till utlandsstuderande. Konkret information hjälper de studerande mycket.

10.13 Mätbara indikatorer – utlandsstudiemedlen bör kontinuerligt följas upp och utvärderas

Föreningen Norden och Hallå Norden välkomnar detta förslag eftersom en kontinuerlig evaluering kommer att bidra till att främja svenska studerandes mobilitet och deras behov.

Ytterligare kommentarer till utredningen

Föreningen Norden och Hallå Norden önskar att framhålla en aspekt som i dag bidrar till begränsning av den fria rörligheten för studerande i Norden beträffande studiemedel för studier i ett annat land.

Nordiskt gränshinder: Inget studiestöd efter arbete i annat land

Eftersom utredningen behandlar studiemedel för studerande i utlandet, vill Hallå Norden uppmärksamma ett gränshinder som nordiska studerande stöter på.

I Helsingforsavtalets artikel 9 står det att "Ekonomiskt stöd från hemlandet bör kunna utgå, oavsett till vilket land studierna förläggas."

Som det är med dagens regelverk drabbas unga människor som har använt sig av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

Huvudregeln i Norden är att man mottar studiestöd från det land där man är medborgare. Vill man som dansk medborgare flytta till Sverige för att studera tar man emot studiestöd från Danmark och är därför inte berättigad till studiestöd från Sverige.

I våra nordiska samhällen, där integrationen var dag främjas, söker många unga nordbor sig till ett annat nordiskt land för att arbeta. I dag arbetar exempelvis ca 40 000 unga svenskar i Oslo.

Många ungdomar flyttar dessutom mellan olika länder åren efter att de fullgjort sin gymnasiala utbildning. De säsongarbetar i ett eller flera länder i eller utanför Norden, de reser runt mellan arbeten, osv.

Hallå Norden mottar varje år flera förfrågningar från unga nordbor som hamnar i kläm när det är aktuellt att börja en utbildning efter några år utanför hemlandet. Invånare från alla nordiska länder kontaktar Hallå Norden om detta problem.

Länderna har olika versioner beträffande kraven för att kunna ta emot studiestöd för en utbildning. Men gemensamt för länderna är, att man ska ha bott en viss period i det land man mottar stöd från för att få studiestöd till en utbildning i ett annat land.

Danmark: <http://www.su.dk/SU/betingelser/udenlandsk/Sider/default.aspx>

Finland: <http://www.fpa.fi/in/internet/svenska.nsf/NET/101204132107MF?OpenDocument>

Norge: <http://www.lanekassen.no/Hovedmeny/Stipend-og-lan/Krav/Statsborgerskap/>

Sverige: <http://www.csn.se/utomlands/krav>

Exempel på detta:

Maria, 25 år, är finsk medborgare och fast bosatt i Norge med sin norska sambo. Hon flyttade till Sverige 2005 och efter några år vidare till Norge för att arbeta på ett fjällhotell (säsongarbete). Efter några år ville hon börja studera. Emellertid är hon inte berättigad till studiestöd från varken Finland eller Norge. Hon är inte berättigad till studiestöd från Finland, eftersom hon inte har bott i Finland i två av de senaste fem åren. Hon har inte heller intjänat rättigheter till norskt studiestöd, eftersom hon inte har arbetat sammanhängande i Norge i två år före studiestart.

Svenske Matts flyttade omedelbart efter studentexamen till Frankrike för att arbeta. Efter några år flyttar han till Danmark och kommer så småningom på att han vill studera i Norge. Han hade emellertid inte rätt till studiestöd från något av de berörda länderna.

Stockholm den 28 september 2011

Bo Andersson
Generalsekreterare
Föreningen Norden, Sverige